

СИСТЕМА ОСВІТИ В ЯПОНІЇ

Кіровоградський інститут комерції

Павлова Ольга Володимирівна

Останніми роками в Україні інтенсивно розвивається така галузь педагогічних знань як порівняльна педагогіка, яка вивчає, аналізує, порівнює, оцінює теорію і практику навчально-виховної роботи в різних державах світу, узагальнює їх позитивний педагогічний досвід, визначає перспективи розвитку освіти й виховання в зарубіжних країнах. Дослідження у царині порівняльної педагогіки є особливо актуальними в умовах реформування національної системи освіти в Україні та її інтеграції у європейський та світовий простір.

Японія сьогодні – це унікальна і для багатьох людей незрозуміла країна з економікою високих технологій та прогресу, яку називають „японським дивом”. У її конкурентоспроможності серед інших розвинених країн світу безперечну роль відіграє високий ступінь набуття знань. Специфіка японської системи освіти зумовлена національними особливостями соціально-економічної і культурної природи японців. Освіта в Японії – це культ, підтримуваний родиною, суспільством і державою.

Японія має ефективну масову систему народної освіти. Японські діти починають учитися з шести років. Тут діє три школи: 6-річна початкова, 3-річна молодша середня школа і 3-річна старша школа. Програми нескладні, навчання більше нагадує гру. У розкладі багато уроків музики, фізкультури, мистецтва, є предмети "моральне виховання", "спеціальна шкільна діяльність", "клубна діяльність". Академічних предметів менше половини. У молодшій школі немає фізики, хімії, біології, а є комплексний предмет "природознавство". Є курс "суспільствознавство". Методи навчання репродуктивні, немає творчих, проблемних, пошукових. Усі виконують те, що показав учитель. На уроці англійської мови 40 учнів хором повторюють за вчителем або читають текст.

Середні школи — державні, які вважаються "дешевими" (до 300 тисяч ієн на рік), і приватні — "дорогі" (понад 500 тисяч ієн). Школа — частина суспільства, тому тут твердо дотримуються принципу, що для японських дітей життєво важливим є засвоєння духу общини і сімейності. Прагнення уникнути суперництва в групі і не допустити, щоб висовувалася хоча б одна "шляпка цвяха", примушує шкільних викладачів виводити за контрольну роботу "4" всьому класу. Залишати в японській школі на повторний рік не прийнято.

Навчальний рік у японській школі найдовший у світі — 240 днів, канікули — 1,5 місяця. І, незважаючи на це, викладачі задають додому стільки, що старшокласники змушені сидіти за підручниками по 5—6 годин щоденно. А взагалі понад 10 годин зубрить японський учень щодоби, тому й не вистачає у нього часу для занять спортом, для розваг, прогулянок.

Виховна доктрина у Японії застосовується до дітей з такою м'якістю і любов'ю, що не пригнічує душі. Ніяких суворостей, ніякої буркотливості, майже повна відсутність тілесних покарань; тиск на дітей відбувається в такій м'якій формі, ніби діти самі себе виховують. "Японія — це дитячий рай, у якому немає заборонених плодів", — писав Г. Востоков — один з перших російських дослідників Японії. Якщо наше виховання спрямоване на ідеали, то в Японії головне завдання — практична підготовка до життя. Учителю ставиться до класу як до єдиного цілого, сприймає середнього учня, не виділяє обдарованого або відстаючого, піднімає середнього учня до високого рівня. Особисті якості учня сприймаються через хан або клас. Успіх одного — це успіх колективу, хвалять учня за працелюбність і старанність, а не за природні задатки. На уроках з морального виховання, спеціальної шкільної діяльності учні вчаться допомагати один одному. Нашій українській школі потрібно було б повчитися у японців уваги до "середини", тобто до основної маси учнів, яка становить більшість нації.

Головна проблема японських шкіл — **екзамени**, які займають у учнів багато часу для підготовки. У початковій школі екзаменів немає. Учні середньої і старшої школи здають екзамени наприкінці кожного триместра, і

всередині першого, і другого триместра. Екзамени проходять у формі письмових тестів. Найвища оцінка — 100 балів.

Особлива увага в японській школі надається естетичному вихованню. Уже другокласник може користуватися фарбами двадцяти кольорів і знає назви кожного з них. У погідливий день директор школи має право відмінити всі заняття, щоб діти відправились малювати з натури. Масові групи дітей з мольбертами на території живописних парків можна часто зустріти в кожному японському місті. Ієрогліфічне письмо, яке прийшло з Китаю, забирає надто багато часу і сил, але воно протягом тисячі літ вважається одним із видів образотворчого мистецтва.

Прагнучи віддати своїх дітей обов'язково в престижні університети, батьки змалку навчають їх у репетиторів, на спеціальних курсах; понад 90% учнів державних шкіл відвідують ще приватні школи. Конкурси в університети переважно становлять 9—12 чоловік на місце. Навчання у вищих навчальних закладах дуже дороге: 5—6 мільйонів ієн доводиться платити за чотири роки навчання у найдешевшому вищому навчальному закладі, понад 10 мільйонів ієн — у престижному першорозрядному університеті. Лише третина студентів отримує стипендію, яку після закінчення вузу мають повернути назад. Вступні іспити, а також екзамени під час навчання абітурієнти й студенти також оплачують. Тому більшість японської молоді підробляє собі на життя миттям машин на автостанціях, упаковкою товарів у магазинах, репетиторством.

Слово "учитель" в Японії шанується. Соціальний статус учителя вищий від статусу багатьох державних службовців, а заробітна плата на 30% вища від заробітної плати службовців середнього рівня.

За ефективністю природознавчо-наукового шкільного навчання Японія займає сьогодні одне з провідних місць у світовому навчальному процесі.